

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Kurz 2SM312 (Teorie a metodologie mezinárodních vztahů) a 2SM405 (Teorie mezinárodních vztahů)

Monitoring přenosu znalostí do výuky

Autor: **Ing. Jan M. Rolenc, Ph.D.**

I. Výchozí stav předmětů

Analýza se týká předmětu **2SM405 – Teorie mezinárodních vztahů** (dále také TMV). Dále se nepřímo týká varianty předmětu vyučované v angličtině (2SM607) a nově akreditovaného **předmětu 2SM312 – Teorie a metodologie mezinárodních vztahů** (anglicky 2SM352) a 2SM443 – Soudobé mezinárodní vztahy v kvantitativní perspektivě (anglicky).

V předmětu 2SM405 vedu již několik let cvičení. Ve cvičeních studenti prezentují a diskutují texty (odborné články a kapitoly z monografií, většinou v angličtině), jejichž autory jsou vybraní představitelé jednotlivých teoretických směrů probíraných na přednáškách. Jedná se o náročné odborné texty, jejichž diskuse vyžaduje schopnosti logického a především abstraktního myšlení, porozumění a interpretace, jakož i aplikace na empirii probíranou v jiných předmětech.

Výchozí stav lze analyzovat zevnitř na základě dat ze studentských evaluací předmětu, v kontextu celého studijního programu „mezinárodní studia a diplomacie“ a zveňčí srovnáním se stejnými nebo podobnými předměty na stejných či podobných programech na jiných univerzitách včetně zahraničních.

Následují tabulky shrnující odpovědi na vybrané otázky¹ studentských evaluací předmětu za posledních 5 let (předmět je vyučován vždy v LS, s výjimkou roku 2018, kdy byl vyučován i v ZS):

1 – Cvičícího považuji za skutečného odborníka v dané problematice.

	% resp. ot.					
	LS 2019	ZS 2018	LS 2018	LS 2017	LS 2016	LS 2015
Jednoznačně souhlasím.	60	100	67	77	42	76
Souhlasím.	40	0	33	23	50	14
Souhlasím s určitými výhradami.	0	0	0	0	8	10
Nesouhlasím.	0	0	0	0	0	0
Jednoznačně nesouhlasím.	0	0	0	0	0	0

2 – Cvičící byl vstřícný.

	% resp. ot.					
	LS 2019	ZS 2018	LS 2018	LS 2017	LS 2016	LS 2015
Jednoznačně souhlasím.	70	91	73	77	63	71
Souhlasím.	30	9	20	19	21	24
Souhlasím s určitými výhradami.	0	0	7	4	17	5
Nesouhlasím.	0	0	0	0	0	0
Jednoznačně nesouhlasím.	0	0	0	0	0	0

3 – Obsah kurzu byl pro mne zajímavý.

	% resp. ot.					
	LS 2019	ZS 2018	LS 2018	LS 2017	LS 2016	LS 2015
Jednoznačně souhlasím.	50	64	47	31	33	10
Souhlasím.	30	9	27	42	25	43
Souhlasím s určitými výhradami.	10	27	20	12	25	29

¹ Nejsou zahrnuté otázky týkající se přednášejícího, kterým byl prof. Ing. Mgr. Petr Kratochvíl, Ph.D. Výsledky obecných otázek (č. 3 – 6) nerozlišují mezi hodnocením přednášejícího a cvičícího, hodnotí kurz jako celek.

Nesouhlasím.	10	0	7	15	17	14
Jednoznačně nesouhlasím.	0	0	0	0	0	5

4 – V kurzu jsem se toho mnoho naučil (a).

	% resp. ot.					
	LS 2019	ZS 2018	LS 2018	LS 2017	LS 2016	LS 2015
Jednoznačně souhlasím.	60	55	47	38	33	29
Souhlasím.	30	36	40	31	33	33
Souhlasím s určitými výhradami.	10	9	13	23	29	24
Nesouhlasím.	0	0	0	4	4	10
Jednoznačně nesouhlasím.	0	0	0	4	0	5

5 – Obtížnost kurzu byla...

	% resp. ot.					
	LS 2019	ZS 2018	LS 2018	LS 2017	LS 2016	LS 2015
Příliš vysoká	0	0	0	4	21	14
Vysoká	30	27	60	38	46	62
Přiměřená	70	73	40	54	29	24
Nízká	0	0	0	4	4	0

6 – Celkově jsem s kvalitou kurzu spokojen (a).

	LS 2019	ZS 2018	LS 2018	LS 2017	LS 2016	LS 2015
Jednoznačně souhlasím.	40	55	40	28	21	14
Souhlasím.	40	36	47	40	46	48
Souhlasím s určitými výhradami.	10	9		24	25	29
Nesouhlasím.	10	0	13	8	8	10
Jednoznačně nesouhlasím.	0	0	0	0	0	0

7 – Doplnující údaje

	LS 2019	ZS 2018	LS 2018	LS 2017	LS 2016	LS 2015
Počet respondentů v evaluacích (%)	27	42	26	38	35	23
Hodnocení úspěšnosti (průměr)	1,57	1,5	1,72	1,73	1,86	1,83
Neúspěšně ukončených	1	1	2	2	3	3

Výše uvedená data obecně naznačují, že postupně dochází k nárůstu pozitivního hodnocení předmětu. Jeho obtížnost už studenti nevnímají jako příliš vysokou a podíl hodnocení obtížnosti „vysoká“ se snížil. Zároveň došlo ke zlepšení studijní úspěšnosti, co se průměrné známky týče. Aktuální data ukazují dílčí výhrady, co se týče zajímavosti, obsahu a celkové kvality předmětu. Zde neuvedené textové odpovědi (Co se mi na kurzu líbilo / Co se mi na kurzu nelíbilo), které studenti výjimečně připojili, odkazují na náročnost textů, nezáživnost diskusí, pasivitu či nepřipravenost některých spolužáků či náročnost propojení probíraných teorií s empirií.

Hodnocení v kontextu programu „mezinárodní studia a diplomacie“ vychází z vlastních zkušeností se znalostmi a schopnostmi studentů při státních zkouškách a psaní a obhajobách kvalifikačních prací. Předmět se vyučuje na magisterském stupni, přičemž práce s teoriemi (a metodologií) i schopnosti abstraktního myšlení a interpretace jsou potřebné už při psaní bakalářských prací a bakalářských státnicích. Studenti v rámci bakalářského semináře v 5. semestru často nejsou sami schopní najít a zvolit vhodnou teorii, respektive koncept či nástroj, a především nejsou schopní je aplikovat či propojit s empirickou částí práce (metodologie a operacionalizace). U státnic často nejsou schopní prezentované informace logicky strukturovat, obecně analyzovat či interpretovat, najít mezi nimi souvislosti atd.

Hodnocení předmětu v rámci vnějšího srovnání potvrzuje, že se srovnatelné kurzy vyučují na srovnatelných programech českých i zahraničních. Například:

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

- Bakalářský program Mezinárodní vztahy na FSS MUNI – zahrnuje povinný předmět TMV a navíc metodologický kurz (https://is.muni.cz/predmety/studijni_plan?plan_id=23249); na magisterském stupni je navazující teoreticko-metodologické a metodologické předměty (https://is.muni.cz/predmety/studijni_plan?plan_id=23253)
- Bakalářský program Politologie a mezinárodní vztahy na FSV UK – zahrnuje jen dílčí volitelné předměty (realismus, neoliberalismus), předměty ke kvantitativní a kvalitativní metodologii (<https://karolinka.fsv.cuni.cz/KFSV-1076.html>); magisterský program Mezinárodní vztahy však zahrnuje předmět TMV v angličtině a metodologické kurzy v angličtině v rámci povinně volitelných (<https://karolinka.fsv.cuni.cz/KFSV-1079.html>)
- Bakalářský program International Relations na LSE, UK – zahrnuje kurz International Relations: Theories, Concepts and Debates (<http://www.lse.ac.uk/study-at-lse/Undergraduate/Degree-programmes-2020/BSc-International-Relations>); magisterský program výzkumného typu zahrnuje povinný kurz metodologie a volitelně TMV (<http://www.lse.ac.uk/study-at-lse/Graduate/Degree-programmes-2020/MPhilPhD-International-Relations>) a magisterský program „učící“ zahrnuje TMV jako volitelný (<http://www.lse.ac.uk/resources/calendar/programmeRegulations/taughtMasters/2019/MScInternationalRelations.htm>)
- Bakalářský program International Politics na Georgetown University, USA – součástí kurzů historie regionů je modul Theories of international trade and international relations (<https://bulletin.georgetown.edu/SFS%20Degree%20Requirements%20and%20Academic%20Policies>), v hlavní specializaci je kurz kvantitativních metod (<https://bulletin.georgetown.edu/International%20Politics>)
- Bakalářský program International Relations na UC Davis, USA – v modulu Peace & Security zahrnuje kurz TMV (<https://ucdavis.pubs.curricunet.com/Catalog/ire>); magisterský program „International Affairs“ teoretické kurzy neobsahuje (<http://gps.ucsd.edu/academics/mas-ia.html>)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Rozdíl je v tom, že ve všech případech je předmět typu TMV už na bakalářském stupni a často je doplněný i o metodologický kurz či kurzy. Na magisterské úrovni jsou kurzy TMV specializovanější či pokročilé volitelné. Co se týče formy výuky kurzů, konkrétně seminářů, pokud byly informace ze sylabů dostupné, jedná se opět vždy o četbu, prezentaci a diskusi odborných textů.

II. Vlastní kompetence a potenciál jejich rozvoje

V roce 2005 jsem absolvoval magisterský pětiletý obor Mezinárodní a evropská studia – diplomacie na FMV VŠE. V jeho kurikulu byl kurz Teorie mezinárodních vztahů (pouze přednášky). V roce 2017 jsem ukončil doktorské studium oboru Mezinárodní politické vztahy na FMV VŠE. V jeho rámci jsem absolvoval mimo jiné kurzy Teoretické základy oboru mezinárodní vztahy (prof. Lehmannová) a Filosofie a metodologie vědy (doc. Pstružina). Také jsem absolvoval týdenní kurz sociálně-psychologických a pedagogických dovedností pro doktorandy a akademické pracovníky VŠE v Praze (pořádané KMPS FPH).

Dále až do zařazení do projektu ESF jsem rozvíjel své schopnosti, znalosti a dovednosti pouze vlastní praxí – v rámci výuky a odborné, zejména publikační činnosti.

Osobně spatřuji své slabé stránky, respektive příležitosti, co se vlastních kompetencí a jejich rozvoje týče, v oblasti pedagogických metod procvičování Teorií mezinárodních vztahů (vedení diskusí – aby bylo aktivní a efektivní, plus jak dál lze procvičovat porozumění a interpretaci či kritickou analýzu teorií, konceptů a odborných textů) a dále v oblasti aplikace kvalitativních a zejména kvantitativních vědeckých metod (jak je aplikovat ve vlastním výzkumu a jak naučit studenty aplikovat je v jejich kvalifikačních pracích).

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

III. Nový stav předmětů

Předmět 2SM405 a jeho varianta v angličtině (2SM607) byly částečně inovovány cca před 3 lety. Odborné texty do seminářů byly rozděleny do dvou skupin – obecné teoretické texty a texty, které aplikují teorii na konkrétní reálný mezinárodní jev (např. zákaz lovu velryb), proces (globalizace), historickou událost (karibská krize) či problém (genderová nerovnost). Tyto nové, aplikované texty umožňují studentům pochopit, na jaké problémy a jakým způsobem je možné teorie a koncepty aplikovat. Automaticky tedy vtahují do výuky i metody, které byly při zpracování textů použité. Umožňují studentům také srovnat, jak lze stejný problém (např. karibskou krizi) analyzovat prostřednictvím různých perspektiv a metod (racionalismus/realismus versus konstruktivismus). Uvedená změna mohla být příčinou zlepšení výsledků studentských evaluací v posledních letech (viz část I.).

Další změny byly naplánovány v rámci nových akreditací programů a předmětů. V případě Teorií mezinárodních vztahů se jedná o změnu poměrně zásadní, jelikož dochází k přesunu předmětu z magisterské na bakalářskou úroveň. Vzorový studijní plán počítá s kurzem 2SM312/2SM352 v 5. semestru studia. Dále byla do předmětu explicitně začleněna i výuka metodologií a metod souvisejících s jednotlivými teoriemi. Jak bylo uvedeno v části I., odpovídá to aktuální převažující české i mezinárodní praxi. Navíc studenti v 5. semestru absolvují také bakalářský seminář, v němž připravují projekt bakalářské práce, ve kterém potřebují pracovat s teorií, koncepty a metodami, jejichž znalosti v takovéto podobě a rozsahu v jiných předmětech programu nezískají.

Aktuální stav výuky předmětu nelze hodnotit, neboť první studenti ho absolvují pravděpodobně až v ZS 2021. Potenciální hrozbou je především vysoká náročnost a abstrakce tématu, která činí problémy i studentům magisterským. Bude tedy nutné tomu ještě více přizpůsobit cvičení předmětu, aby studenty naučila či jim usnadnila myslet abstraktně, v souvislostech a přetavit získané know-how do dovedností, které využijí při psaní bakalářských prací.